

Отримано: 3 червня 2019 р.

Прорецензовано: 7 червня 2019 р.

Прийнято до друку: 10 червня 2019 р.

e-mail: viktoriavronskaav@gmail.com

DOI: 10.25264/2415-7384-2019-8-9-12

Вронська В. М. Аналіз проблем та особливостей професійної діяльності медичних сестер ДНЗ. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, червень 2019. № 8. С. 9–12.

УДК 159.9-047.22:616-051:373.2

Вронська Вікторія Миколаївна,*ст. викладач кафедри педагогіки, психології та корекційної освіти
Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР ДНЗ

У статті висвітлено особливості професійної діяльності медичних сестер дошкільних навчальних закладів. Визначено характер роботи та значення професійної діяльності медичної сестри в цих закладах. Проаналізовано основні аспекти впливу медичних сестер на стан здоров'я вихованців. Узагальнено, що специфіка роботи медичних сестер дошкільних навчальних закладів вимагає сформованої професійної та психологічної компетентності.

Ключові слова: медичні сестри, здоров'я, вихованці, медичне обслуговування, дослідження, спостереження, ранжування.

Victoria Vronska,*Senior Lecturer of the Department of Pedagogy, Psychology and Remedial Education
Rivne Regional Institute of Postgraduate Education*

ANALYSIS OF PROBLEMS AND PECULIARITIES OF PROFESSIONAL ACTIVITY OF MEDICAL SETTLEMENT OF PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

To date, issues concerning the preservation and strengthening of children health are relevant. An important mission in solving this problem lies on the nurses of pre-school educational institutions. The article highlights the peculiarities of the professional activity of nurses of pre-school educational institutions. The nature of the work in pre-school educational institutions and the importance of professional activities in these institutions of nursing are also determined. The main aspects of influence of nurses on the health of pupils are analyzed. We conclude that the specifics of the work of nurses in pre-school educational institutions require the formation of professional and psychological competence.

Key words: nurses, health, pupils, medical care, research, observation, ranking.

Постановка проблеми. Основне завдання суспільства – створити належні умови для охорони та зміцнення здоров'я і повноцінного розвитку дітей. Вирішення сучасних проблем охорони здоров'я в нашій країні потребує від медичних працівників високого професіоналізму. Водночас важливу місію мають медичні сестри дошкільних навчальних закладів. Саме вони сприяють зменшенню рівня захворюваності дошкільників, уживаючи для цього різні заходи.

Короткий огляд останніх досліджень і публікацій. Впливи професійної адаптації на особистість вивчали: Б. Г. Ананьєв, Г. М. Андреєва, Л. І. Анциферова, А. Г. Асмолова, О. А. Бодальов, Л. С. Виготський, О. М. Борисова, Р. Г. Грановська, Б. Ф. Ломов, Б. Д. Паригін, С. Л. Рубінштейн, В. А. Ядов.

Найвні концептуальні розробки в прикладних галузях професійної психології (З. С. Карпенко, С. Д. Максименко, Н. І. Пов'якель, М. В. Савчин, В. А. Семиченко, А. В. Фурман, Н. Ф. Шевченко, Т. С. Яценко). Деякі вчені досліджували положення про особистість фахівця як активного суб'єкта професійної діяльності (В. О. Бодров, М. С. Пряжников, Є. О. Климов, З. С. Карпенко, Г. В. Ложкін, С. Д. Максименко, В. А. Семиченко, В. Д. Шадріков); також проаналізовано зміст і трансформаційні ознаки професійної адаптації фахівця (Л. М. Аболін, Ж. П. Вірна, К. В. Гуревич, М. Д. Левітов, О. Г. Маклаков, Н. І. Насенко, Г. С. Нікіфоров, В. А. Петровський, А. В. Фурман); у науковій медичній і психологічній літературі висвітлено питання етики й деонтології професійної діяльності медичного працівника (І. М. Гурвіч, Б. Д. Карвасарський, С. С. Лібіх, В. В. Макаров, В. Ф. Матвєєв, В. В. Оранський, К. К. Платонов, В. О. Ташликов, Й. Харді). Однак особливості професійної діяльності медичних сестер ДНЗ досі не висвітлено.

Мета статті – проаналізувати особливості професійної діяльності медичних сестер ДНЗ; простежити вплив професійної діяльності на індивідуальні особливості фахівців; визначити характер роботи в ДНЗ і значення професійної діяльності медичної сестри в дошкільному навчальному закладі; проранжувати психологічні якості та стани, які виявляються під час виконання посадових обов'язків.

Матеріали і методи дослідження. Ми здійснили теоретичний аналіз вітчизняних і закордонних наукових джерел, що дав змогу виявити, узагальнити й систематизувати різноманітні підходи та практичний досвід із проблеми дослідження. Також використано психодіагностичні методи: бесіда, інтерв'ю, опитування, анкетування, психологічне тестування (методика В. Бойка «Емоційне вигорання»), спостереження, самооцінювання – на основі яких проаналізовано особливості професійної діяльності взаємодії медичних сестер ДНЗ із вихованцями. Ми обрали метод активного соціально-психологічного навчання для цілеспрямованого впливу на рівень розвитку спеціальних умінь медичних сестер дошкільних навчальних закладів та інших складників гуманізації взаємодії медичних сестер із вихованцями. Для заявленої теми актуально використати медичну психодіагностику, «розуміння якої пов'язане з методологічним піддрунтям і найбільш об'єктивним і доречним у цьому сенсі є системний підхід» [1, с. 9].

Виклад основного матеріалу. Важливу роль у збереженні та зміцненні здоров'я відіграють медичні сестри. Від початку виникнення професії медсестри минуло багато часу. Відомості щодо історії розвитку сестринської справи свідчать, що підготовка медсестер та їхня активна участь у лікувальному процесі триває дуже довго. На сьогодні ВООЗ активно розв'язує проблеми сестринської справи (до чого долучено 150 країн), організовуючи спільні наукові дослідження за участю 200 науково-дослідних центрів у різних країнах світу.

Однак питання підготовки медичних сестер для освітніх закладів досі не привернуло належної уваги. Аналізуючи історію виникнення й розвитку сестринської справи, можемо стверджувати, що до уваги завжди брали психологічні компетентності, про що свідчить тодішня назва професії – сестра милосердя.

Специфіка роботи медичних сестер ДНЗ вимагає сформованої професійної та психологічної компетентності. Їхню професійну діяльність визначено в Професійних обов'язках медичних сестер ДНЗ. У своїй роботі вони дотримуються Порядку медичного обслуговування дітей, організовують роботу медичного кабінету, відводячи багато робочого часу на оформлення та ведення медичної документації. У посадових обов'язках медичної сестри ДНЗ особливу увагу зосереджено на організації харчування, медичному обслуговуванні, профілактиці та здоров'язбереженні.

Медичні сестри ДНЗ проходять курсову підготовку один раз на п'ять років, у зв'язку із цим назріло питання щодо цілеспрямованої роботи над підвищенням особистих професійних якостей медсестер у міжкурсний період. Щоби формувати психологічну компетентність медичних сестер ДНЗ, на кафедрі корекційної освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти спільно з відділом освіти та відділом охорони здоров'я Рівненської райдержадміністрації створили тимчасовий науково-дослідний колектив (ТНДК) (наказ №39 від 21.01.2008 р.); науковий керівник – к. м. н. Анненков Ф. М., к. психол. н. Бастун Н. А., науковий консультант – к. п. н. Савчук Л. О., автор ідей та експериментатор Вронська В. М. Упродовж 5 років ми проводили експериментальну роботу в межах тимчасового науково-дослідного колективу медичних сестер дошкільних навчальних закладів. Щоби здійснити порівняльний аналіз специфіки роботи медичних сестер ДНЗ і медичних сестер лікувальних закладів, з'ясувати, як це впливає на роботу й індивідуальні особливості фахівців, ми проводили дослідження, результати якого висвітлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Контент-аналіз особливостей реагування медичних сестер ДНЗ та лікувальних установ

Зміст запитання	М/с ДНЗ експериментальної групи	Позиція за ранжуванням	М/с лікувальних закладів	Позиція за ранжуванням
1. Коли спілкуюся з маленькими дітьми, я	– відчуваю задоволення; – стараюся вислухати; – прагну допомогти; – наповнююся позитивною енергією; – отримую задоволення; – хочу пізнати їх, допомогти їм; – підтримати; – стараюся посміхатися, щоб вони всміхнулися у відповідь; – заспокоюю перед щепленнями.	емпатія – 5, утіха – 4, співпраця – 3, спокій – 3, насага – 2 намагання встановити контакт із дитиною – 1, конкретність – 0, тривога – 0, емоційна напруга – 0, намагання зрозуміти дитину – 0.	утіха; намагаюся зрозуміти.	співпраця – 1, утіха – 3, спокій – 1, конкретність – 1, емпатія – 1, тривога – 1, намагання встановити контакт із дитиною – 1, намагання зрозуміти дитину – 1, насага – 0, емоційна напруга – 0.
2. Батьки наших пацієнтів зазвичай	довіряють; упевнені у кваліфікації; зацікавлені в поясненні питань адаптації; харчування; уважні до рекомендацій.	співпраця – 5; консультування – 4; об'єктивність суджень – 2; критичність – 1.	демонструють співпрацю; сподіваються на ліпший результат.	вимогливість – 2; критичність – 2.

3. На роботі мене може роздратувати	невиконання вказівок (адже м/с у ДНЗ має і управлінські функції та повноваження); неналежне ставлення персоналу до обов'язків.	невиконання керівних розпоряджень –2; управлінські повноваження – 2; недисциплінованість – 0.	недотримання субординації; відсутність співпраці з менш освіченими.	неможливість реалізувати свої управлінські повноваження – 1; специфічність роботи – 1.
4. Мене на роботі тішить	стосунки в колективі; ставлення працівників до дітей.	командний підхід – 0; професіоналізм – 2; добрі умови – 2.	застосування нових методів лікування дітей; атмосфера у відділенні.	здоров'я дітей – 3; виконання обов'язків – 2.
5. Коли потрібно вести бесіду, я	готуюся, пояснюю; сподіваюся на хороший результат.	зосереджуюся на цій темі – 2; із задоволенням спілкуюся з колегами – 3.	«Чого не знаю, того не кажу»; переглядаю літературу.	спілкуюся в міру своєї компетенції – 1, вимагає додаткових зусиль – 1; категоричність – 0.
6. Самостійне ухвалення відповідального рішення для мене	усвідомлюю відповідальність; дію залежно від ситуації.	відповідальність – 2; тривога – 1; додаткові зусилля – 0; уболіваю за результат – 3.	звична справа; це нормально; відповідальний учинок.	не викликає труднощів – 4; проблема – 2.
7. Якби я була на місці мого керівництва, я б змінила в роботі	нічого; намагалася б розв'язати питання забезпечення;	не хочуть змін – 2; матеріальне забезпечення – 2.	характер взаємини між керівництвом і підлеглими.	уболівала б за професію – 2; матеріальне забезпечення – 1.
8. У майбутньому діти	будуть більш комунікабельними; більш розвиненими.	позитивна оцінка комунікабельності – 2; менш оптимістична – здоров'я – 2.	самовпевнені; агресивні; будуть успішними.	песимізм – 2; (негативні прогнози вдвічі частіші, ніж позитивні); кращий розвиток – 1.
9. Мені суттєво полегшило б життя	краще здоров'я; фінансове становище.	зазначено необхідне – 2; фінансування – 2.	якби були вирішені особисті та професійні проблеми.	не пов'язують із професійною діяльністю – 2.
10. Найбільше я хочу	здоров'я собі та близьким; стабільності; спокою.	особисті бажання – 2; лише необхідне – 3.	здоров'я; піти на пенсію і відпочити.	мрії про позитив – 2. утома – 1.

Специфіка професійної діяльності, інтенсифікація життя, демографічна ситуація, стан здоров'я дітей ставлять до медичних сестер ДНЗ нові, складніші вимоги, і це впливає на їхній психологічний стан, провокує виникнення емоційного напруження, призводить до появи значної кількості професійних стресів. Це відображено в табл. 1. Крім того, для психодіагностики ми використали Методику діагностики рівня емоційного вигорання В. В. Бойка, яка підтвердила ці відповіді. Найскладнішим проявом тривалого професійного стресу є синдром професійного вигорання. Це так звана стресова реакція, яка виникає внаслідок довготривалих професійних стресів середньої інтенсивності. Стресовий процес містить стадії напруження, резистенції і виснаження, виявлені під час психодіагностики. Завдяки методиці В. Бойка ми переконалися, що учасники ТНДК, об'єднані в групу особистісного зростання, мають незначні показники за цими компонентами. Докладно проаналізуємо психологічні категорії і їх вияви в медсестер ДНЗ. Для *напруження* характерні відчуття емоційного виснаження, втоми, викликані виконанням професійних обов'язків. Завдяки залученню до роботи у ТНДК і внаслідок підвищення психологічної компетентності медичні сестри ДНЗ Рівненського району ідентифікують себе з медиками, вони задоволені власною професійною діяльністю і собою як фахівцем – тому показники *напруження* низькі. У медичних сестер експериментальної групи *резистенція* помітна лише в компоненті *розширення сфери економії емоцій*. Вплив настрою на професійні стосунки в медсестер експериментальної групи незначний, симптом *неадекватне емоційне реагування* в межах норми, очевидно, завдяки психологічній грамотності та самовладанню. Учасникам експериментальної групи майже не властиві вияви *емоційно-моральної дезорієнтації*. Найнижчі показники в медсестер експериментальної групи за симптомом «*Особистісне відсторонення*», отже, для них не характерне порушення професійних стосунків. Під час тренінгових занять вони обговорюють аспекти професійної діяльності, указують на елементи психології управління у своїй роботі, водночас пам'ятають про дотримання норм субординації. Завдяки проведеному спостереженню, а також під час практики для слухачів курсів РОППО, вивчаючи роботу медсестер ДНЗ Рівненського району, можна зробити висновок, що байдужість у професійних стосунках їм не притаманна. У нашому випадку в медичних сестер контрольної групи показники *напруження* та *резистенція* приблизно однакові. Кожна з фаз «вигорання» свідчить про емоційний стан – напруженість (реакція на зовнішні та внутрішні чинни-

ки), резистенція (сигналізує про використання прийомів психологічного захисту), виснаження (про стан нервової системи); в учасників експериментальної групи ці показники невисокі. Учасники контрольної групи продемонстрували вищі результати; крім того, під час тренінгу комунікативної взаємодії (завдяки методу спостереження) з'ясовано, що вони створюють захисний бар'єр у професійних комунікаціях.

Висновок. Медичні сестри дошкільних навчальних закладів повинні знати основи дитячої психології, психологічні особливості дітей дошкільного віку, нові психолого-педагогічні підходи, працювати над пошуком нових методів підвищення ефективної взаємодії медпрацівників і вихованців, щоби зберегти та зміцнити їхнє здоров'я. Задля неущодження дитячого розвитку під час медичного обслуговування варто формувати і психологічну компетентність у медичних сестер, складники якої виявлятимуться під час виконання всіх посадових обов'язків. Це сприятиме кращому виконанню завдань, покладених на медпрацівників дошкільних навчальних закладів. Не всі проблеми й особливості діяльності медичних сестер окреслено в цій статті, тому намагатимемося досліджувати їх і в подальших розвідках.

Література

1. Аймедов К. В., Луньов В. Є., Нікогосян Л. Р. Клінічна психологія в експертній діяльності: практикум: навчальний посібник. 2-ге вид. / заг. ред. В. Є. Луньова. Одеса: ОНМедУ. 2015. 301 с.
2. Вронська В. М. Дослідження психологічної компетентності медичних сестер дошкільних навч. закладів і медичних сестер лікувальних установ. *International scientific-practical congress of teachers and psychologists «The generation of scientific ideas», the 27th of November, 2014*. Geneva (Switzerland), 2014. P. 180–185.
3. Орлов О. М. Исцеление словом. Изд-во Красноярского университета, 1989. 510 с.
4. Шевченко Н. Ф. Теорія і практика психологічної допомоги хворим. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти (Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету)*. Вип. 41, 2008. С. 21–27.
5. Поплавська С. Д. Соціально-комунікативні особливості взаємодії лікаря і хворого. *Магістр медсестринська*. № 1. 2008. С. 55–57.